

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

9 päivänä lokakuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely – Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Eurooppalainen pidätysmääräys – Puitepätös 2002/584/YOS –
1 artiklan 1 kohta – Eurooppalaisen pidätysmääräyksen käsite – Pätevyyden edellytyksenä olevat vähimmäisvaatimukset – 6 artiklan 1 kohta – Pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen käsite – Jäsenvaltion syyttäviviranomaisen antama eurooppalainen pidätysmääräys – Asema –
Alistussuhde täytäntöönpanovaltaa käyttävään elimeen – Oikeusministeriön käskyvalta yksittäisissä tapauksissa – Tuomioistuimen antama hyväksyntä ennen eurooppalaisen pidätysmääräyksen toittamista

Asiassa C-489/19 PPU,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Kammergericht Berlin (Berliinin osavaltion ylioikeus, Saksa) on esittänyt 26.6.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen samana päivänä, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, joka koskee sellaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, jonka kohteena on

NJ,

Generalstaatsanwaltschaft Berlinin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Arabadjiev (esittelevä tuomari) sekä tuomarit P. G. Xuereb, T. von Danwitz, C. Vajda ja A. Kumin,

julkisasiamies: E. Sharpston,

kirjaaja: yksikönpäällikkö D. Dittert,

ottaen huomioon ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen 26.6.2019 esittämän pyynnön, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen samana päivänä ja jossa pyydetään ennakkoratkaisupyyntöä käsittelemistä kiireellisessä menettelyssä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan mukaisesti,

ottaen huomioon toisen jaoston 15.7.2019 tekemän päätöksen, jolla tämä pyyntö hyväksyttiin,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 3.9.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

- Saksan hallitus, asiamiehinään M. Hellmann, J. Möller ja A. Berg,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään L. Aguilera Ruiz,
- Itävallan hallitus, asiamiehinään J. Schmoll ja J. Herrnfeld,
- Euroopan komissio, asiamiehenään S. Grünheid,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.9.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (EYVL 2002, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24) (jäljempänä puitepäättös 2002/584), 6 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty pantaessa Saksassa täytäntöön Staatsanwaltschaft Wienin (Wienin syyttäjänvirasto, Itävalta) NJ:stä 16.5.2019 antamaa eurooppalaista pidätysmääräystä, jonka Landesgericht Wien (Wienin osavaltion tuomioistuin, Itävalta) on hyväksynyt 20.5.2019 tekemällään päätöksellä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Puitepäätöksen 2002/584 johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Unionille asetettu tavoite tulla vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvaksi alueeksi johtaa EU:n jäsenvaltioiden välisen, rikoksen johdosta tapahtuvan luovuttamisen poistamiseen ja sen korvaamiseen oikeusviranomaisten välisillä luovuttamisjärjestelyillä. Lisäksi uusien ja yksinkertaisempien järjestelyjen käyttöönotto rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi tuomioiden täytäntöönpanoa ja syytteeseen asettamista varten rikosasioissa tekee mahdolliseksi poistaa nykyiset monimutkaiset ja aikaa vievät luovuttamismenettelyt. Vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla alueella on aiheellista korvata jäsenvaltioiden tähänastiset perinteiset yhteistyösuhteet rikosoikeudellisten päätösten, sekä ennen tuomiota annettujen että lopullisten, vapaan liikkuvuuden järjestelmällä.”

- 4 Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen määritelmä ja velvollisuus panna se täytäntöön”, säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [SEU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

- 5 Puitepäätöksen 2002/584 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Toimivaltaisten viranomaisten nimeäminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen on pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion sellainen oikeusviranomainen, jolla on kyseisen valtion lainsäädännön mukaan toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys.

2. Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on täytäntöönpanojäsenvaltion sellainen oikeusviranomainen, joka on toimivaltainen panemaan täytäntöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen kyseisen valtion lainsäädännön mukaisesti.

3. Kukin jäsenvaltio ilmoittaa neuvoston pääsihteeristölle, mikä on sen kansallisen lainsäädännön mukaan toimivaltainen oikeusviranomainen.”

- 6 Kyseisen puitepäätöksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalainen pidätysmääräys voidaan antaa sellaisista teoista, joista määräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan voi seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäisaika on vähintään 12 kuukautta, tai jos rangaistustuomio tai turvaamistoimenpidettä koskeva päätös on annettu, sellaisista seuraamuksista, joiden kesto on vähintään neljä kuukautta.”

- 7 Puitepäätöksen 2002/584 8 artiklan, jonka otsikko on ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen sisältö ja muoto”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä on liitteenä olevan lomakkeen mukaisesti esitettyinä seuraavat tiedot:

--

- c) ilmoitus siitä, onko olemassa täytäntöönpanokelpoinen tuomio, pidätysmääräys tai muu vastaava täytäntöönpanokelpoinen oikeudellinen päätös, joka kuuluu 1 ja 2 artiklan soveltamisalaan;

--”

Itävallan oikeus

- 8 Itävallan syyttäjälaitosta koskevan lain (Staatsanwaltschaftsgesetz) 2 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jokaisen rikosasioissa toimivaltaisen osavaltion tuomioistuimen (Landesgericht) toimipaikassa on yleinen syyttäjä, jokaisen osavaltion ylioikeuden (Oberlandesgericht) toimipaikassa ylempi syyttäjä ja ylimmässä tuomioistuimessa (Oberster Gerichtshof) ylin syyttäjä. Yleiset syyttäjät ovat suoraan ylempien syyttäjien ja ylemmät syyttäjät ja ylin syyttäjä oikeusministeriön alaisuudessa ja niiden antamiin käskyihin sidottuja.”

- 9 Oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (Gesetz über die Justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union, jäljempänä oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa annettu laki) 29 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään seuraavaa:

”Yleinen syyttäjä antaa määräyksen henkilön kiinniottamisesta tuomioistuimen hyväksymällä eurooppalaisella pidätysmääräyksellä ja tarvittaessa huolehtii etsitystä henkilöstä tehtävästä ilmoituksesta Schengenin tietojärjestelmässä – ”

- 10 Rikosprosessilain (Strafprozessordnung) 5 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1) Rikospoliisi, yleinen syyttäjä ja tuomioistuin saavat toimivaltuuksia käyttäessään ja todisteita kerätessään puuttua henkilöiden oikeuksiin vain laissa nimenomaisesti säädettyissä rajoissa ja vain siltä osin kuin se on kyseessä olevien tehtävien täyttämiseksi tarpeen. Jokaisen henkilön oikeushyvään näin kohdistuvan loukkauksen on oltava asianmukaisessa suhteessa rikoksen vakavuuteen, epäillyn syyllisyyden asteeseen ja tavoiteltuun päämäärään nähden.

2) Rikospoliisin, yleisen syyttäjän ja tuomioistuimen on useista tarkoituksenmukaisista tutkintakeinoista ja pakkokeinoista valittava sellaiset, joilla puututaan kaikkein vähiten kyseessä olevan henkilön oikeuksiin. Laissa säädettyjä toimivaltuuksia on käytettävä menettelyn jokaisessa vaiheessa tavalla, jolla vältetään tarpeeton huomion herättäminen, kunnioitetaan kyseessä olevan henkilön arvoa sekä turvataan tämän oikeudet ja suojattavat edut.”

- 11 Tuomioistuimen hyväksyntää koskevaan päätökseen voi rikosprosessilain 87 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla.

- 12 Rikosprosessilain 105 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Tuomioistuimen on päätettävä tutkintavankeutta ja sen jatkamista koskevista hakemuksista sekä tiettyjen muiden pakkokeinojen hyväksymisestä. Tuomioistuimen on asetettava määräaika hyväksymänsä toimenpiteen täytäntöönpanolle (101 §:n 3 momentti), ja määräajan kulumisen jälkeen hyväksyminen raukeaa, jos toimenpidettä ei ole toteutettu. Jos kyse on henkilön kiinniottamista koskevan ilmoituksen täytäntöönpanosta 169 §:n mukaan, määräaikaan ei lueta mukaan ilmoituksen voimassaoloaikaa, mutta yleisen syyttäjän on tarkistettava vähintään kerran vuodessa, ovatko edellytykset kiinniottamiselle vielä voimassa.

2) Siltä osin kuin oikeudellisista tai tosiasiallisista syistä on tarpeen 1 momentissa tarkoitettua hakemusta koskevaa päätöstä varten, tuomioistuin voi määrätä rikospoliisin tekemään lisätutkimuksia tai tehdä lisätutkimuksia viran puolesta. Se voi myös pyytää yleiseltä syyttäjältä ja rikospoliisilta tosiasioita koskevia selvityksiä asiakirja-aineistosta sekä kertomuksen toimittamista hyväksytyn toimenpiteen täytäntöönpanosta ja lisätutkimuksista. Tutkintavankeudesta määräämisen jälkeen tuomioistuin voi määrätä, että sille toimitetaan jäljennökset 52 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdassa mainituista asiakirjoista myös jatkossa.”

- 13 Rikosprosessilain 171 §:n 1 momentin, jota sovelletaan esitutkintavaiheessa, mukaan syyttäjänviranomaisen määrää kiinniottamisesta tuomioistuimen hyväksynnän perusteella.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 14 Wienin syyttäjänviranomaisen pani vireille rikosoikeudellisen menettelyn NJ:tä vastaan neljän teon perusteella, joita ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää muun muassa ammattimaisesti tehtynä varkautena ja joista kyseisen tuomioistuimen mukaan voidaan määrätä pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa puitepäätöksen 2002/584 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti rangaistus, jonka

enimmäiskesto on vähintään kolme vuotta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että muista teoista, joista NJ:tä syytetään, kuten pakottamisesta, voidaan sekä pidätysmääräyksen antaneessa että täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa määrätä rangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään 12 kuukautta.

- 15 Näitä tekoja koskevaa rikosoikeudellista menettelyä varten Wienin syyttäjäviranomainen antoi 16.5.2019 NJ:stä eurooppalaisen pidätysmääräyksen, jonka Landesgericht Wien hyväksyi 20.5.2019 oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa annetun lain 29 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisesti.
- 16 NJ on 14.5.2019 lähtien ollut varkaudesta epäiltynä tutkintavankeudessa Berliinissä (Saksa) häntä vastaan Saksassa vireille pannun rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan NJ kieltäytyi 24.5.2019 kuulustelussa yksinkertaistetusta luovutuksesta.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että täytäntöönpanovaltaa käyttävä elin, joka on nyt käsiteltävässä asiassa oikeusministeriö, kohdistaa Itävallan syyttäjäviranomaisiin määräyksiä tai käskyjä tietyissä yksittäistapauksissa. Näin ollen se tiedustelee, onko eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen menettely Itävallassa yhteensopiva 27.5.2019 annetusta tuomiosta OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) seuraavien vaatimusten kanssa. Kyseinen tuomioistuin on epävarma erityisesti Wienin syyttäjäviranomaisen asemasta oikeusviranomaisena.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin korostaa, että – toisin kuin on asia mainitun tuomion taustalla olleiden tosiseikkojen osalta – Itävallan syyttäjäviranomaiset eivät anna itsenäisesti eurooppalaista pidätysmääräystä, koska oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa annetun lain 29 §:ssä säädetään, että tuomioistuin hyväksyy tällaisen pidätysmääräyksen. Hyväksymismenettely käsittää kyseessä olevan eurooppalaisen pidätysmääräyksen laillisuuden ja oikeasuhteisuuden tutkinnan ja hyväksyntään voidaan hakea muutosta tuomioistuimessa. Näistä syistä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin arvioi, että on mahdollista katsoa, että toimivalta päättää eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta kuuluu viime kädessä tuomioistuimelle, joka vastaa kyseisen pidätysmääräyksen hyväksynnästä.
- 19 Edellä olevassa kohdassa esitettyjen epäilyjen vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin määräsi 29.5.2019 antamallaan määräyksellä NJ:n ainoastaan väliaikaisesti säilöön, jotta hänet voidaan luovuttaa Itävallan viranomaisille.
- 20 Tässä tilanteessa Kammergericht Berlin (Berliinin osavaltion ylioikeus, Saksa) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko se, että yleinen syyttäjä on käskyvallan alaisuudessa, esteenä sille, että se antaa pätevästi eurooppalaisen pidätysmääräyksen, myös silloin, kun tämä päätös alistetaan kattavaan tuomioistuinvalvontaan ennen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa?”

Kiireellinen menettely

- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pyytänyt ennakkoratkaisupyynnön käsittelemistä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan mukaisessa kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.
- 22 Kyseinen tuomioistuin vetoaa pyyntönsä tueksi siihen, että NJ on parhaillaan tutkintavankeudessa Saksassa häntä vastaan aloitetun rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä (jäljempänä tutkintavankeutta koskeva ensimmäinen vapaudenmenetys). Säilöönotto asianomaisen henkilön luovuttamiseksi Itävallan viranomaisille alkaa vasta ensimmäisen tutkintavankeutta koskevan

vapaudenmenetyksen päätyttyä ja voi lain mukaan sen jälkeen kestää korkeintaan kaksi kuukautta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tässä tilanteessa on vaarana, että jos unionin tuomioistuin päättäisi olla aloittamatta kiireellistä ennakkoratkaisumenettelyä, NJ olisi vapautettava ennen ennakkoratkaisumenettelyn päättymistä, jolloin tämä voisi välttää häntä vastaan aloitetun rikosoikeudellisen menettelyn.

- 23 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että nyt käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisupyyntö koskee puitepäätöksen 2002/584, joka kuuluu EUT-sopimuksen kolmannen osan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevassa V osastossa tarkoitettuihin aloihin, tulkintaa. Se voidaan siis käsitellä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.
- 24 Toiseksi on kiistatonta, että ennakkoratkaisupyynnön käsittelemiseksi kiireellisessä menettelyssä tehdyn pyynnön tutkinta-ajankohtana NJ oli tutkintavankeudessa, joka kuitenkin saattoi päättyä milloin tahansa. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, NJ:tä pidetään lisäksi säilössä tutkintavankeutta koskevan ensimmäisen vapaudenmenetyksen päättymisen jälkeen korkeintaan kaksi kuukautta, jotta asianomainen henkilö voidaan mahdollisesti luovuttaa Itävallan viranomaisille. Koska säilöönoton laillisuus asianomaisen henkilön luovuttamiseksi Itävallan viranomaisille riippuu unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymykseen antamasta vastauksesta, on ilmeistä, että tämä unionin tuomioistuimen ratkaisu voi vaikuttaa suoraan NJ:n vapaudenmenetyksen keston.
- 25 Näissä olosuhteissa unionin tuomioistuimen toinen jaosto on esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan päättänyt 15.7.2019 hyväksyä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyynnön käsiteltävänä olevan ennakkoratkaisupyynnön käsittelemisestä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä ”eurooppalainen pidätysmääräys” tulkittava siten, että sen alaan kuuluvat jäsenvaltion syyttäjäviranomaisten antamat eurooppalaiset pidätysmääräykset, joiden osalta on vaara siitä, että oikeusministeriön kaltainen täytäntöönpanovaltaa käyttävä elin kohdistaa pidätysmääräysten antamisen yhteydessä syyttäjäviranomaisiin suoraan tai välillisesti määräyksiä tai käskyjä tietyssä yksittäistapauksessa, kun tuomioistuimen on välttämättä hyväksyttävä nämä pidätysmääräykset, jotta kyseiset syyttäjäviranomaiset voivat toimittaa ne, ja tässä menettelyssä tuomioistuin valvoo pidätysmääräysten antamisedellytyksiä ja niiden oikeasuhteisuutta.
- 27 Tässä yhteydessä on palautettava mieleen, että vastavuoroisen tunnustamisen periaate, johon puitepäätöksellä 2002/584 käyttöön otettu eurooppalaisen pidätysmääräyksen järjestelmä pohjautuu, perustuu itse jäsenvaltioiden keskinäiseen luottamukseen siihen, että niiden kansalliset oikeusjärjestykset kykenevät takaamaan niiden perusoikeuksien yhdenveroisen ja tehokkaan suojan, jotka on tunnustettu unionin tasolla ja erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (jäljempänä perusoikeuskirja) (tuomio 10.11.2016, Özçelik, C-453/16 PPU, EU:C:2016:860, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 28 Puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 1 kohdan mukaan ”eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten”. Vastavuoroisen tunnustamisen periaate edellyttää tältä osin, että vain kyseisessä säännöksessä tarkoitetut eurooppalaiset pidätysmääräykset on pantava täytäntöön puitepäätöksen 2002/584 säännösten mukaisesti (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 46 kohta).

- 29 Kyseinen periaate nimittäin pohjautuu lähtökohtaan, jonka mukaan asianomainen eurooppalainen pidätysmääräys on annettu noudattamalla sen pätevyyden edellytyksenä olevia vähimmäisvaatimuksia, joiden joukossa ovat ne, joista säädetään puitepäätöksen 2002/584 8 artiklassa ja erityisesti vaatimus, joka koskee sellaisen pidätysmääräyksen tai muun kansallisen oikeudellisen päätöksen olemassaoloa, johon eurooppalainen pidätysmääräys kytkeytyy (ks. vastaavasti tuomio 1.6.2016, Bob-Dogi, C-241/15, EU:C:2016:385, 53 kohta).
- 30 Kuten vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, puitepäätöksessä 2002/584 tarkoitetun oikeudellisen päätöksen käsitteellä ei tarkoiteta vain jäsenvaltion tuomareiden tai tuomioistuinten tekemiä päätöksiä, vaan sen on ymmärrettävä tarkoittavan laajemmin jäsenvaltioiden sellaisten viranomaisten tekemiä päätöksiä, jotka osallistuvat lainkäyttöön rikosasioissa, kuten Itävallan syyttäjäviranomainen, erotuksena muun muassa ministerioista tai poliisista, jotka käyttävät täytäntöönpanovaltaa (ks. vastaavasti tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 50 kohta).
- 31 Eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevissa päätöksissä kuitenkin on oltava tuomioistuinratkaisuille ominaiset takeet ja erityisesti puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuista perusoikeuksista johtuvat takeet.
- 32 Tämän osalta on muistettava, että puitepäätöksellä on tarkoitus ottaa käyttöön sellainen yksinkertaistettu luovuttamisjärjestelmä suoraan oikeusviranomaisten välille, jolla voitaisiin korvata suvereenien valtioiden perinteinen yhteistyöjärjestelmä, johon liittyy poliittisen vallan käyttöä ja poliittista harkintavaltaa, jotta voidaan varmistaa rikosasioissa annettujen oikeudellisten päätösten vapaa liikkuvuus vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla alueella (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 65 kohta).
- 33 Kun eurooppalainen pidätysmääräys annetaan, jotta toinen jäsenvaltio ottaisi etsityn henkilön kiinni ja luovuttaisi hänet syytetoimenpiteitä varten, tällaisen henkilön osalta on jo menettelyn ensimmäisessä vaiheessa pitänyt noudattaa menettelyllisiä takeita ja kunnioittaa hänen perusoikeuksiaan, joiden suojaaminen pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusviranomaisen on varmistettava, sovellettavan kansallisen oikeuden mukaisesti muun muassa kansallisen pidätysmääräyksen antamiseksi (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 66 kohta).
- 34 Unionin tuomioistuin on lisäksi katsonut, että eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa järjestelmässä etsitylle henkilölle taattavia menettelyllisiä oikeuksia ja perusoikeuksia suojellaan näin kahdella tasolla, koska sen oikeussuojan lisäksi, jota on annettava ensimmäisellä tasolla annettaessa kansallisen pidätysmääräyksen kaltainen oikeudellinen päätös, suoja on varmistettava toisella tasolla annettaessa eurooppalainen pidätysmääräys, joka puolestaan voidaan tarvittaessa antaa lyhyessä ajassa kansallisen oikeudellisen päätöksen antamisen jälkeen (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 67 kohta).
- 35 Lisäksi on muistutettava, että koska eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisen kaltaisella toimenpiteellä voidaan puuttua perusoikeuskirjan 6 artiklassa taattuun henkilön vapautta koskevaan oikeuteen, tämä suoja edellyttää sitä, että tästä tehtävä päätös täyttää tehokkaaseen oikeussuojaan liittyvät vaatimukset ainakin toisella näistä suojan tasoista (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 68 kohta).
- 36 Tältä osin on todettava ensinnäkin, että näiden vaatimusten noudattamisella voidaan taata täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle se, että päätös eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamisesta syytetoimenpiteitä varten perustuu kansalliseen menettelyyn, johon kohdistuu tuomioistuinvalvonta, ja että etsitylle henkilölle on tarjottu takeet, jotka perustuvat puitepäätöksen

2002/584 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin perusoikeuksiin ja keskeisiin oikeusperiaatteisiin (tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 70 kohta).

- 37 Toiseksi on todettava, että pidätysmääräyksen antamisen yhteydessä suoritettavan valvonnan aikana on tutkittava, noudatetaanko kyseisen pidätysmääräyksen antamisedellytyksiä ja onko pidätysmääräyksen antamista pidettävä kunkin tapauksen erityispiirteiden kannalta oikeasuhteisena (ks. vastaavasti tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 71 kohta).
- 38 Kolmanneksi on todettava, että tämä valvonta on suoritettava sekä puolueettomasti, ottamalla huomioon kaikki syyllisyyttä tukevat ja sitä vastaan puhuvat seikat, että riippumattomasti, mikä edellyttää, että olemassa on sellaisia asemaa ja organisaatiota koskevia sääntöjä, joilla poistetaan vaara siitä, että ulkopuolinen taho ja erityisesti täytäntöönpanovalta antaa käskyjä tällaisen pidätysmääräyksen antamisen osalta (ks. vastaavasti tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 73 ja 74 kohta).
- 39 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen tilanteen osalta Itävallan oikeudessa säädetään, että sekä kansallisen pidätysmääräyksen että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevan päätöksen yhteydessä Itävallan tasavallan syyttäjäviranomaiset määräävät kiinniottamisesta pidätysmääräyksellä, jonka tuomioistuin, joka valvoo tältä osin pidätysmääräyksen antamisedellytyksiä ja sen oikeasuhteisuutta, hyväksyy, jotta se voidaan toimittaa. Hyväksyntää koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta tuomioistuimessa.
- 40 Lisäksi on kiistatonta, että eurooppalaisten pidätysmääräysten hyväksymisestä vastaavat tuomioistuimet täyttävät vaatimuksen puolueettomuudesta ja riippumattomuudesta. Siltä osin kuin on sitä vastoin kyse Itävallan syyttäjäviranomaisista, Itävallan syyttäjälaitosta koskevan lain 2 §:n 1 momentista ilmenee, että yleiset syyttäjät ovat suoraan ylempien syyttäjien alaisuudessa ja näiden antamiin käskyihin sidottuja, ja ylemmät syyttäjät ovat puolestaan oikeusministeriön alaisuudessa. Koska vaadittu riippumattomuus edellyttää, että olemassa on sellaisia asemaa ja organisaatiota koskevia sääntöjä, joilla voidaan taata, ettei ole minkäänlaista vaaraa esimerkiksi siitä, että täytäntöönpanovalta tietyssä yksittäistapauksessa antaa pidätysmääräyksen antavalle oikeusviranomaiselle muun muassa käskyjä, kun tämä tekee päätöstä pidätysmääräyksen antamisesta, Itävallan syyttäjäviranomaisten ei voida katsoa täyttävän kyseistä vaatimusta (ks. analogisesti tuomio 27.5.2019, OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset), C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, 74 ja 84 kohta).
- 41 Näin ollen esiin nousee kysymys siitä, voidaanko Itävallan järjestelmän mukaisesti annettujen eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien päätösten näissä olosuhteissa katsoa täyttävän niiden pätevyyden edellytyksenä olevat vähimmäisvaatimukset siltä osin kuin on kyse tämän tuomion 38 kohdassa esitetystä näiden päätösten tekemisen yhteydessä suoritettavan valvonnan puolueettomuudesta ja riippumattomuudesta.
- 42 Tässä yhteydessä on korostettava, että päätöksen käsite on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan toimea sellaisena kuin se on pantaessa sitä täytäntöön. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevalla päätöksellä voidaan nimittäin juuri kyseisenä ajankohtana ja tässä muodossa puuttua etsityn henkilön vapautta koskevaan oikeuteen.
- 43 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee ensinnäkin, että kansallisen ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevat päätökset on rikosprosessilain 171 §:n 1 momentin ja oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa annetun lain 29 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan välttämättä hyväksyttävä tuomioistuimessa ennen niiden toimittamista. Jos syyttäjäviranomaisen päätöksiä ei ole hyväksytty, pidätysmääräyksillä ei siis ole oikeusvaikutuksia eikä niitä voida toimittaa, minkä Itävallan hallitus on istunnossa vahvistanut.

- 44 Ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee lisäksi, että tuomioistuimien valvoo hyväksymismenettelyn yhteydessä kyseessä olevan pidätysmääräyksen antamisedellytyksiä ja sen oikeasuhteisuutta kunkin tapauksen erityispiirteet huomioon ottaen. Tältä osin Itävallan hallitus on sekä esittämässään huomautuksissa että istunnossa unionin tuomioistuimessa ensiksi täsmentänyt, että täytäntöönpanovaltaa käyttävän elimen mahdolliset käskyt on annettava kirjallisesti ja liitettävä esitutkintapöytäkirjaan, joka toimitetaan kokonaisuudessaan hyväksynnästä vastaavalle tuomioistuimelle. Toiseksi kyseisen tuomioistuimen suorittama oikeasuhteisuuden valvonta koskee kansallisen pidätysmääräyksen hyväksynnän yhteydessä vain kyseisen pidätysmääräyksen aiheuttamia vapaudenmenetyksen vaikutuksia ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen hyväksynnän yhteydessä asianomaisen henkilön oikeuksiin puuttumista, joka menee pidemmälle kuin jo tutkittu puuttuminen tämän henkilön vapautta koskevaan oikeuteen. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen hyväksymisestä vastaavan tuomioistuimen on nimittäin otettava huomioon muun muassa luovuttamismenettelystä ja muussa jäsenvaltiossa kuin Itävallan tasavallassa olevan asianomaisen henkilön siirtämisestä aiheutuvat seuraukset tämän henkilön sosiaalisiin suhteisiin ja perhesuhteisiin.
- 45 Lopuksi on todettava, että rikosprosessilain 105 §:n 2 momentista ilmenee, että syyttäjäviranomaisten suorittaman tutkinnan tulokset eivät sido pidätysmääräysten hyväksymisestä vastaavaa tuomioistuinta eikä tämän pidä rajata arviointiansa niissä esitettyihin tietoihin ja perusteluihin. Tältä osin Itävallan hallitus on unionin tuomioistuimessa pidetyssä istunnossa vahvistanut, että pidätysmääräysten hyväksymisestä vastaava tuomioistuin voi milloin tahansa määrätä lisätutkimusten suorittamisesta tai suorittaa niitä itse.
- 46 Näin ollen on ilmeistä, että Itävallan oikeuden mukaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaminen on kokonaisuudessaan alistettu tuomioistuimen puolueettomalle ja riippumattomalle valvonnalle, ja kyseinen tuomioistuin valvoo tältä osin täysimääräisesti pidätysmääräyksen antamisedellytyksiä ja sen oikeasuhteisuutta. Tällä pidätysmääräyksellä on oikeusvaikutuksia ja se voidaan toimittaa vasta sen jälkeen, kun asianomainen tuomioistuin on hyväksynyt kyseisen pidätysmääräyksen. Koska tällainen valvonta tapahtuu järjestelmällisesti viran puolesta ennen kuin pidätysmääräyksellä on oikeusvaikutuksia ja se voidaan toimittaa, tällainen valvonta eroaa 27.5.2019 annetun tuomion OG ja PI (Lyypekin ja Zwickaun syyttäjäviranomaiset) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) 85–87 kohdassa tarkoitetusta oikeussuojakeinosta, jota käytetään vasta jälkikäteen ja asianomaisen henkilön pyynnöstä.
- 47 Lisäksi – kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 73 kohdassa – unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen hyväksymisestä vastaava tuomioistuin suorittaa valvontansa riippumattomasti ja täysin tietoisena kaikista etukäteen mahdollisesti annetuista käskyistä, ja se tekee tämän valvonnan jälkeen syyttäjäviranomaisen päätökseen nähden itsenäisen päätöksen, joka menee pidemmälle kuin pelkkä kyseisen päätöksen laillisuuden vahvistaminen.
- 48 Näissä olosuhteissa eurooppalaisen pidätysmääräyksen antamista koskevan päätöksen, sellaisena kuin se toimitetaan, on katsottava täyttävän tämän tuomion 38 kohdassa esitetyt vaatimukset, jotka koskevat kyseisen päätöksen tekemisen yhteydessä suoritettavan valvonnan puolueettomuutta ja riippumattomuutta.
- 49 Esitettyyn kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä ”eurooppalainen pidätysmääräys” on tulkittava siten, että sen alaan kuuluvat jäsenvaltion syyttäjäviranomaisten antamat eurooppalaiset pidätysmääräykset, vaikka niiden osalta on vaara siitä, että oikeusministeriön kaltainen täytäntöönpanovaltaa käyttävä elin kohdistaa pidätysmääräysten antamisen yhteydessä syyttäjäviranomaisiin suoraan tai välillisesti määräyksiä tai käskyjä tietyssä yksittäistapauksessa, edellyttäen, että ennen kuin syyttäjäviranomaiset voivat toimittaa pidätysmääräyksen, tuomioistuimen, joka valvoo riippumattomasti ja puolueettomasti pidätysmääräysten antamisedellytyksiä ja niiden oikeasuhteisuutta ja jolla on käytettävissään koko esitutkintapöytäkirja, johon täytäntöönpanovaltaa

käyttävä elin on liittänyt mahdolliset määräykset tai käskyt tietyssä yksittäistapauksessa, on välttämättä hyväksyttävä nämä pidätysmääräykset, jolloin se siis tekee itsenäisen päätöksen antaen pidätysmääräyksille niiden lopullisen muodon.

Oikeudenkäyntikulut

- 50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä ”eurooppalainen pidätysmääräys” on tulkittava siten, että sen alaan kuuluvat jäsenvaltion syyttävaviranomaisten antamat eurooppalaiset pidätysmääräykset, vaikka niiden osalta on vaara siitä, että oikeusministeriön kaltainen täytäntöönpanovaltaa käyttävä elin kohdistaa pidätysmääräysten antamisen yhteydessä syyttävaviranomaisiin suoraan tai välillisesti määräyksiä tai käskyjä tietyssä yksittäistapauksessa, edellyttäen, että ennen kuin syyttävaviranomaiset voivat toimittaa pidätysmääräyksen, tuomioistuimen, joka valvoo riippumattomasti ja puolueettomasti pidätysmääräysten antamisedellytyksiä ja niiden oikeasuhteisuutta ja jolla on käytettävissään koko esitutkintapöytäkirja, johon täytäntöönpanovaltaa käyttävä elin on liittänyt mahdolliset määräykset tai käskyt tietyssä yksittäistapauksessa, on välttämättä hyväksyttävä nämä pidätysmääräykset, jolloin se siis tekee itsenäisen päätöksen antaen pidätysmääräyksille niiden lopullisen muodon.

Allekirjoitukset